

MTÜ Eesti Väikesadamate Liit ja sõber Läänemeri ehk

EVSL-i keskkonnakaitselisest tegevusest ja
eelduste loomisest Läänemere seisundi
paranemiseks ja rannikualade kogukondade
jätkusuutlikkuse edenemiseks

Leo Filippov

EVSL Saaremaa piirkonna esindaja

Tallinnas 28. okt 2014 säästva arengu foorum

Millest tuleb juttu?

1. EVSL kui nähtus ja kui protsess
2. Tegutsemise põhimõtted
3. Koostöö ja kaasamine
4. Väikesadam kui õppe ja arengu keskkond
5. Tegevustest EVSL-s
6. Jagame tunnustust
7. Tulemused ja saavutused
Lõpetuseks

EVSL kui nähtus (1)

Kes?

- Mtü on asutatud 1996. aastal mereäärsete ja Peipsi ääre aktiivsete inimeste ja omavalitsuste poolt.
- Iga mereäärne maakond on esindatud või kaasatud.
- Kaasatud on merendusvaldkonna asjatundjaid, teadlasi, ametnikke, praktikuid ja kohalikke elanikke, kes teavad ning tunnevad kohalikke merendusolusid.
- Liikmeskond ja partnerite hulk suureneb – väheneb ajas, sõltuvalt päevakorras olevast probleemaatikast, arengutest kohalikus kogukonnas ja kaasatute keskkonnateadlikkusest.

EVSL kui nähtus (2)

Mis?

- EVSL toimib koostöövõrgustikuna, mille liikmed hakkavad tegutsema, kui kohalikul tasandil tõstatuvad sadamate planeerimisega, projekteerimisega, rajamisega ja majandamisega seotud huvid või probleemid.
- EVSL ei jaga raha, üksnes kuulab ära, nõustab, konsulteerib, soovitab, et mida ja kuidas edasi teha.

EVSL kui nähtus (3)

Kus?

- EVSL tegutseb piirkondlikul põhimõttel. Igas piirkonnas toimib ka oma sisemine võrgustik ja koostöö.
- Küsimusi ja probleeme lahendatakse sellel otsustus-tasandil, kus on kompetentsi probleemi mõistmiseks ja suutlikkust lahenduste leidmiseks.
- Põhiline suhtlemine toimub internetis ja telefoni teel.
- EVSL on registreeritud Tallinnas, kus toimuvad ka üldist huvi tekitanud ja ühist kooskõlastamist vajavate küsimuste arutelu ja seisukohtade kujundamine.

EVSL kui protsess (1)

Kuidas?

- EVSL on tegutsenud vaikselt, mõnes mõttes varjus ja ilma suurema reklaamita. Samas on meie organisatsioon ja meie liikmed ikka üles leitud.
- Kaitseme eelkõige kohaliku kogukonna huve, mitte aga suure kapitali huvi.
- Teeme koostööd ja suhtleme aktiivselt antud valdkonnas tegutsevate teiste vabatahtlike organisatsioonidega, ametiasutustega ja asjatundjatega.
- Püüame luua eeldusi väikesadamate taastamiseks või uute rajamiseks.
- Nõustamine ja konsultatsioonid on toimunud palgaliste töötajateta, seega vabatahtlikkuse alusel ja missioonitundest.

EVSL kui protsess (2)

- Oleme suutnud toimida ilma alalise riikliku abirahata. Aeg-ajalt on õnnestunud oma eesmäärke saavutada projektipõhiselt. Meid on toetanud KKM ja KIK .
- Eesmärgiks on suurendada Eestis keskkonnakaitselistele nõuetele ja kaasaegsetele teadmistele vastavate väikesadamate hulka. (Suured sadamad saavad oma probleemidega ise hakkama.)
- Tegeleme eelkõige väikeste kogukondadega, kus on tekkinud arusaamine ja vajadus taastada või rajada kohalik väikesadam.
- Soovitame keskkonnateadlikke alltöövõtjaid sadamate taastajatele ja rajajatele.

EVSL kui protsess (3)

- Projektipõhiselt anname aegajalt välja paberkandjal infokogumikku ja korraldame maakondades teemakohaseid teabepäevi või merenduslikke ümarlaudu.
- Internetis toimib koduleht, mida püüame hoida aktuaalsena ja milles säilitame sadamaomanikele ja kasutajatele olulist teavet.
- Jälgime pidevalt muudatusi merendusega seonduvates õigusaktides ja osaleme ise aktiivselt õigusaktide eelnõude, strateegiate ja arengukavade koostamisel, esitades paranduste ja täienduste ettepanekuid. Neist paljudega on ka arvestatud.
- EVSL-is kujuneb kompetents kohalikul ja praktilisel tasandil, kaasates oma ala asjatundjaid ja partnereid.

EVSL kui protsess (4)

Miks? Mis motiveerib tegutsema EVSL-i liikmeid?

- Liikmetel on teemassepuutuv eriala, kutse või amet ja sealjuures tavalisest suurem keskkonnateadlikkus ja ilmselt ka vastutustunne.
- Teadmine, et praegu on Eestis rannasadamaid vähem, kui enne sõda Eesti Vabariigis ja ka NL ajal piiritsooni piirangute tingimustes.
- Mereäärse riigina ei ole Eestis piisavalt kasutatud neid võimalusi ja konkurentsieeliseid, mis on geograafiliselt, ajalooliselt ja meremajanduslikult olemas.

EVSL kui protsess (5)

- Meremajanduse valdkonnas, mille üks osa on ka kohalikud väikesadamad, oleme arengutes EL tingimustes ajale jalgu jäänud.
- Iga uue kaasaegse väikesadama tekkimine parandab sotsiaalvaldkonna kõrval ka looduskeskkonda, sh merekeskkonna seisundit.
- Praktika näitab, et riik ja suur kapital tahab teha ainult suuri asju, ellu viia suuri ideid. Seejuures mereäärsed kohalikud kogukonnad soovivad ja vajavad neile arenguks olulist taristut – oma väikesadamat. See võib anda ja hoida elu vee ääres.

2. Tegutsemise põhimõtted (1)

- 1) Rannarahvale on oluline saada merele turvaliselt ja keskkonda kahjustamata võimalikult kodu lähedalt.
- 2) Sadama taristu ja töötamine sadamas peab olema keskkonnale ja inimesele turvaline, inimsõbralik, positiivselt emotsionaalne ja ka tervislik.
- 3) Ei tohi lubada ehitada ebaökonomseid ja lühikese kasutusperioodiga sadamaid. Oluline on projekteerida ja rajada võimalikult püsivaid sadamarajatisi ja sissesõidufaarvaatreid.
- 4) Väikesadamad peavad olema avatud inimestele. Sadamas peab saama olla kogu perega, nautida nii tööd kui puhkust, merd, ilma ja päikest.
- 5) Õigesti kavandatud väikesadam saab kujuneda nii töö kui ka vaba aja veetmise piirkondlikuks tõmbekeskuseks.

Tegutsemise põhimõtted (2)

- 6) Väikesadam peab sobituma võimalikult loomulikult loodus- ja kultuurikeskkonda. „Looduse vallutamist“ ei saa põhjendada mittemillegagi.
- 7) Sadama rajamisel ja majandamisel eelistada säästlikku materjalikasutust ja kohalikku traditsioonilist, ajale vastu pidanud materjale ja ehitustehnoloogiaid.
- 8) Väikesadam saab toimida kui õppimise ja arengu keskkond. Seda keskkonda tuleb teadlikult kujundada. Positiivne eeskuju on nakkav.
- 9) Nagu laevaski, peab sadamas olema kõik lõpuni läbi mõeldud, selge ja loogiline. Sadam võib päästa nii mõnegi laeva ja inimelusid.

Tegutsemise põhimõtted (3)

10) Sadama kavandamisel, planeerimisel, projekteerimisel, rajamisel saab kõige parema tulemuse kõigi asjaosaliste koostöö ja kaasamise kaudu. Nii on võimalik kätte saada ja rakendada vajalik kaasaegne oskusteave.

11) Väikesadamatega seonduv on üks osa eesti kohalikust merekultuurist. Tuleb luua teadlikult ja sihikindlat eeldusi selle valdkonna edenemiseks.

12) Oleme seisukohal, et iga kaasaja teadmistel ja nõuetel rajatud väikesadam parandab tegelikult looduskeskkonda, sh merekeskkonda. Sest rannaalal, kus puudub nõuetele vastav sadam, käiakse merele suvalisest kohast. Sellega kahjustatakse rannamaastikku, taimestikku ja reostatakse paratamatult keskkonda.

3. Koostöö ja kaasamine (1)

- 1) Saame tõdeda, et häid tulemusi oleme saavutanud tänu koostööle paljude organisatsioonidega, ametnikega ja asjatundjatega. Meil on töised kontaktid pea kõigi Eestis tegutsevate merendusvaldkondade organisatsioonidega.
- 2) Sadamatega seonduv temaatika on väga lai. Vabatahtlikuse alusel ei ole võimalik kõige vajalikuga tegeleda. Koostöös partneritega oleme kokku leppinud tööjaotuses ja rollis. EVSL-s on valitud oluliseks valdkonnaks keskkonnakaitse ja seatud eesmärged püütakse saavutada koostöös just alustavate sadamate omanikega ja haldajatega.
- 3) Oma tegevusega püüame motiveerida kohapeal kogukondi (rohujuure tasandil) ja omanikke mõtlema, kavandama ja tegutsema just avalikes huvides.

Koostöö ja kaasamine (2)

- 4) Oleme saanud kogemuse, et koostöö keskkonna-teadlike inseneridega, projekteerijatega, ametnikega, ehitajatega ja investeerijatega on hoopis tulemuslikum. Ei teki asjatuid vaidlusi keskkonnasõbralike lahenduste kavandamisel ja elluviimisel.
- 5) Välja on kujunenud meeldiv olukord, et EVSL liikmed ja partnerid on keskkonnateadlikumad ning alati arvestatakse keskkonnariskidega ja leitakse keskkonnasõbralikumad lahendused.
- 6) Oleme alati püüdnud saavutada seda, et väikesadamaid väärtustataks igal otsustamise tasandil.
- 7) Oleme püüdnud soodustada sadamatevahelist koostööd partneritena, kellel on ühised huvid. Ei ole õige näha üksteises tülikaid konkurente, kes teineteist segavad.

4. Väikesadam kui õppe ja arengu keskkond (1)

- 1) Meil kõigil on igas sadamas üksteiselt midagi õppida.
- 2) Kaasaja nõuetele ja eesmärkidele vastava väikesadama olemasolu loob kohalikele elanikele ja ettevõtjatele rohkesti eeldusi tegutsemiseks meremajanduses. Kaasaegses sadamas on arenguvõimalusi kõigile: lapsele, täiskasvanule, ettevõtjale, kogukonnale tervikuna ja maakonnale.
- 3) Tegutsemisvõimalused sadamas tekitavad huvi meremajanduse erialade õppimise vastu, sh merekeskkonna kaitsmise ja looduskaitse vastu.

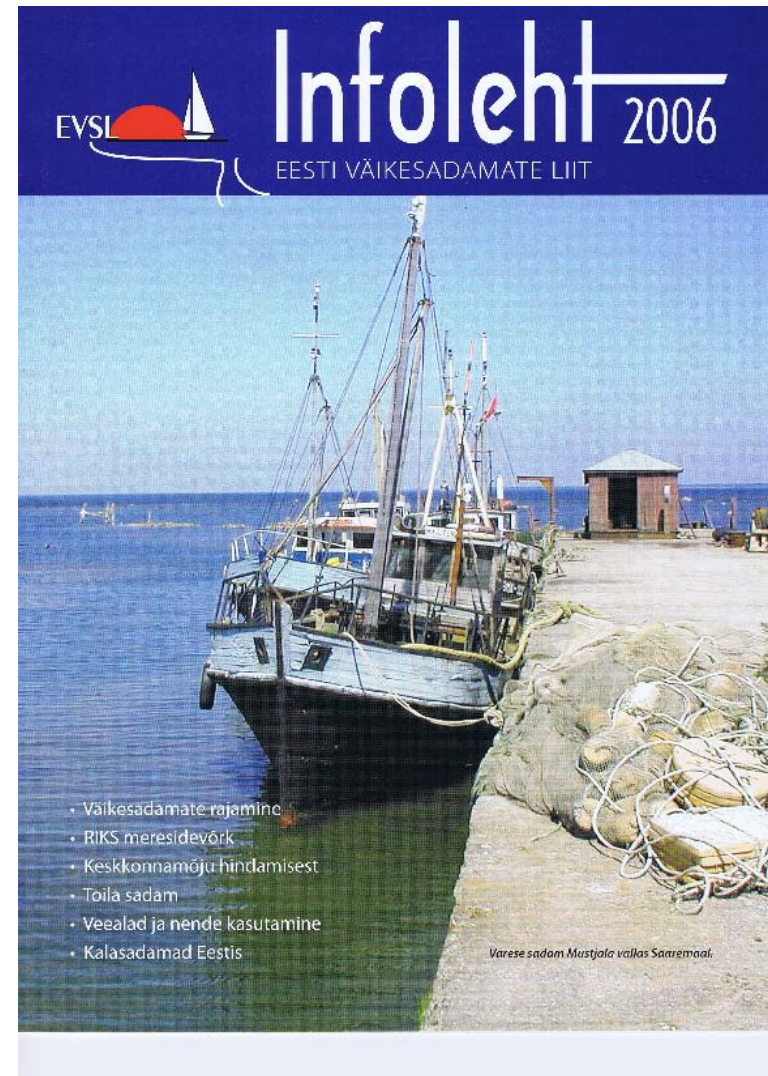
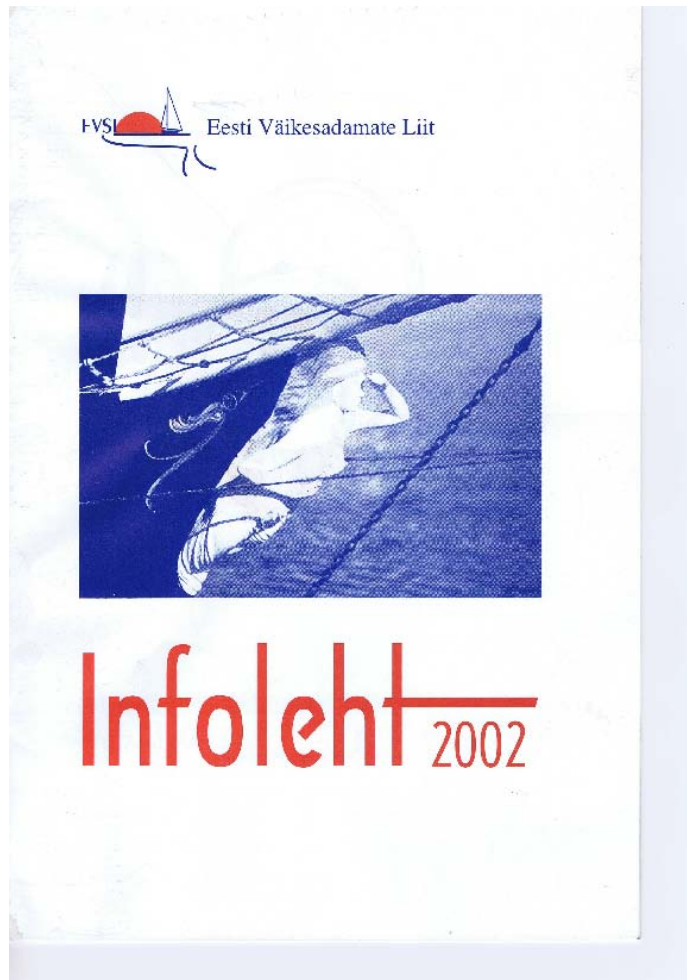
Väikesadam kui õppe ja arengu keskkond (2)

- 4) EVSL-i liikmed on nõudnud alati kvaliteetseid sadamaala planeeringuid. See on sageli sundinud planeerijaid ja menetlejaid ennast täiendama, et saavutada planeeringudokumentide ja arengudokumentide paremat kvaliteeti.
- 5) Sadamas on oluline saavutada vajalik teavitus ning luua võimalused keskkonnakaitseliselt õigesti tegutsemiseks ja käitumiseks.
- 6) Oleme püüdnud kaasata keskkonnakaitsese teabevõrku ja suhtlusringi sadamate kaptenid, sest nende keskkonnateadlikusest sõltub palju sadamas toimuvast.
- 7) Oleme aru saanud, et kaasaegne väikesadam loob sadama tagamaal turvalisust, tugevdab kohalikku identiteeti ja motiveerib inimesi jääma mereäärsesse kodukohta elama.

5. Tegevustest EVSL-s (1)

- 1) Kodulehel** (www.vaikesadam.ee) kajastame olulist teavet väikesadama haldajale ja kasutajatele. Näiteks on tänu KIK-ilt saadud projektitoetusele kodulehel otselingid merendusega seotud õigusaktidele. Vajalikud õigusaktid on kergesti leitavad ja kasutatavad. Selline andmebaas loob terviklikuma ülevaate merenduslikust õigusruumist.
- 2) EVSL-i infokogumikud paberil ja digitaalselt.**
Tegutsemisaja jooksul on üllitatud kokku 5 kogumikku, viimane 2014. aastal. Igas infokogumikus on alati sees keskkonnakaitseline teema. Kogumikke levitatakse tasuta liidu liikmete, sadamate võrgustiku ja kohalike omavalitsuste vahendusel.

Tegevustest EVSL-s (2)

Tegevustest EVSL-s (3)

3) Maakondlikud infopäevad ja merendusteemalised ümarlauad. Iga infolehe ilmumisega on kaasnenud vähemalt 7 maakondlikku teabepäeva või ümarlauda mereäärsetele omavalitsustele ja sadamate haldajatele, kasutajatele. Teabepäevad on alati toimunud ka Peipsi äärses omavalitsustes. Teabepäevadel tutvustatakse muutusi merenduslikes õigusaktides, käsitletakse sadamate rajamisel ja majandamisel saadud kogemusi ja esilekerkivaid probleeme. Need on sageli keskkonnakaitse valdkonda kuuluvad teemad.

Infopäevadel saadakse tagasisidet mereäärselt rahvalt ja ühishuvide korral sõnastatakse probleemid ja ettepanekud ning need edastatakse õigusaktide loojatele täienduste või paranduste tegemiseks.

Tegevustest EVSL-s (4)

Seadusandluse tutvustamisel on tavaliselt suur tähelepanu ja osatähtsus keskkonnakaitselistel nõuetel, sest need on sadamate rajamisel ja majandamisel väga olulised.

Teabepäevadele kaasame asjatundjaid, praktikuid ja ametnikke, et saada kõige otsesemat teavet õigusaktide rakendamisest. Samas otsitakse ja leitakse vajalikke kontakte ning teavitatakse koostöövõimalustest.

4) Osalemine ja kaasatus õigusloomes. EVSL-i liikmed on kaasatud erinevatesse töögruppidesse. Nii on võimalik anda omapoolne panus õigusaktide, strateegiate ja arengukavade kvaliteedi paranemisse. EVSL-i liikmed hoiavad silma peal Eestis ja Läänemere regioonis toimival ja püüame olla sellega nn „vee peal“. Vajalik on olla toimuvast teadlik ja informeeritud, et olla suuteline tegema nn „kodutööd“ ja kasutama avanevaid võimalusi kohaliku arengu toetamiseks.

6. Jagame tunnustust (1)

EVSL on oma tegutsemise ajal tunnustanud ja premeerinud mitmeid väikesadamaid tulemusliku tegevuse eest. Sellist tunnustamist ja tublide esiletoomist on kavas jätkata ka edaspidi. Samuti on EVSL liikmed esitanud rahvuslikule **konkursile „Eesti kaunis kodu“** mitmeid heal tasemel haljastatud ja kujundatud väikesadamaid. Nii on sadamad saanud tunnustuse nii maakondlikul kui ka kõrgeimal, Eesti Vabariigi Presidendi tasandil.

Tunnustamisel on alati olnud rõõmustav see, et valikut saab teha paljude hulgast. Rõõmustab veel see, et aastatega on väikesadamate rajamisel ja majandamisel keskkonnakaitseline teadlikkus ning olukord paranenud. Suuri rikkumisi ei ole enam teada. See tulemus on saavutatud koostöös ametkondadega ja teiste vabatahtlike organisatsioonidega.

Aastal 2014 algatas EVSL protsessi keskkonnateadlike väikesadamate tunnustamiseks.

Jagame tunnustust (2)

Parim keskkonnateadlik väikesadam 2014

Orjaku sadam Käina vallas Hiiumaal

Konkursil hinnati kohaliku tähtsusega väikesadamaid, sõltumata nende omandivormist.

Hindamiskriteeriumiteks olid:

- Üldine heakord sadamas
- Turvalisuse tagamine
- Jäätmekäitluse korraldamine
- Veekasutuse korraldamine
- Parkimise korraldamine
- Valmisolek lokaalseks reostustõrjeks
- Keskkonnainfo teavituse korraldamine
- Kohalike elanike ja organisatsioonide kaasamine

Esile tõstes Orjaku sadamas tehtud keskkonnakaitselist tööd, tuleb märkida, et selles sadamas tehtu on parim näide külakogukondlikust koostööst. Orjaku sadamas on sihiteadlikult tegutsetud pikaajalise protsessina, millest on osa võtnud ja oma panuse andnud Käina vald, Orjaku Külaselts, kohalikud kalamehed ja sadamas tegutsevad ettevõtjad.

Sadamas on loodud keskkonnanõuetele vastavad tingimused tegutsemiseks erinevatele huvigruppidele: kaluritel on kala säilitamise võimalused ja olmeruumid, turistidele on loodud majutusvõimalused ja külaelanikele on olemas kuursaal rahvapidude korraldamiseks. Sadamas on läbi mõeldud ja heal tasemel lahendatud keskkonnateavitus, jäätmekäitlus ja üldine turvalisus.

Orjaku väikesadamas on kõigil turvaline – merel, maal, inimesel!

Jagame tunnustust (3)

Orjaku sadam Käina vallas Hiiumaal, aastal 2014

7. Tulemused ja saavutused

- 1) Ligi 70 % väikesadamatest Eestis on olnud EVSL liikmed või partnerid ja on teinud tulemuslikku koostööd. Tegeletud on väikesadamatega alates Narva-Jõesuust kuni Sõrve sääre tipuni Saaremaal ja Peipsi ääres.
- 2) Paljud koostöös olnud väikesadamad on osalenud rahvusvahelise ökomärgise „Sinilipp“ saamise konkursil ja viimasel perioodil „Kotkalipu“ saamise konkursil. Antud tunnustuse on pälvinud 2 EVSL liiget – Sõru sadam ja Toila sadam.
- 3) Mitmed EVSL liikmed on oma kodukohas ellu viinud eesti merekultuuri oluliselt mõjutanud tegevusi. Näiteks loodud on Käsmu meremuuseum Eesti põhjarannikul, Sõru sadamas Hiiumaal kohalik meremuuseum.

Lõpetuseks

EVSL-i liikmed on püüdnud olla meie kodumere, Läänemere, sõber kogu tegutsemisaja jooksul. Enda arvates oleme mõjutanud positiivselt mitmeid arenguprotsesse väikesadamate rajamisel, merekeskkonna kaitsmisel ja merekultuuri edenemisel.

Uute kohtumisteni elamiskõlbliku Läänemere vetel, vetes, sadamates ja rannamaal!

Täname!

Eesti Väikesadamate Liidu liikmed ja partnerid 2014